

„Lubelski Przewodnik po Ekonomii Społecznej”

Kluby Integracji Społecznej

Realizacja zadań ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym to nie tylko tworzenie centrów integracji społecznej, to również możliwość organizowania innych, mniejszych podmiotów – Klubów Integracji Społecznej.

KIS to jednostka organizacyjna, której zasadniczym celem jest realizacja działań umożliwiających udzielenie indywidualnym osobom oraz członkom ich rodzin pomocy:

- a) w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej;
- b) w powrocie do pełnienia ról społecznych w miejscu zamieszkania, lub w miejscu pracy;
- c) w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako podstawowej wartości na rynku pracy.

Zadania te podobne są w swym zakresie do roli centrów integracji społecznej tyle, że mają być realizowane w znacznie mniejszej skali. KIS to również podmiot, w którym udzielane jest wsparcie dla integrowania się grup osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych, które chcą przy pomocy klubu samoorganizować się oraz podejmować wspólnie przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej, zmierzające do tworzenia własnych miejsc pracy.¹

Podstawowym celem prowadzenia KIS jest świadczenie takich usług, które wpisują się w pojęcie reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Powinny być to zatem takie działania, które zapewnią pomoc w uzyskaniu bezpieczeństwa socjalnego, aktywizację zawodową i pomoc w osobistym rozwoju osób zagrożonych marginalizacji lub nie mogących własnym działaniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych.

Działania KIS powinny zmierzać w szczególności do wzmocnienia następujących postaw uczestników:

- a) wzajemne wspieranie się w pokonywaniu barier i trudności w codziennym funkcjonowaniu z którymi potencjalni uczestnicy mają do czynienia w miejscu zamieszkania, pobytu (np. problemy z pracą, problemy z nadużywaniem alkoholu, itp.);
- b) samodzielne zdobywanie wiedzy, wymiany informacji i doświadczeń;
- c) stała edukacja personalna, zawodowa i społeczna, będąca kluczem do podnoszenia własnej wartości na otwartym rynku pracy;
- d) konieczność osiągnięcia samodzielności ekonomicznej oraz umiejętności gospodarowania własnymi dochodami.²

W Klubie Integracji Społecznej powinna być przewidziana praca zarówno z jednostką jak i z grupą. Praca z jednostką umożliwia bezpośrednie oddziaływanie na jednostkę, pomoc w rozwiązywaniu indywidualnych problemów, monitoring postępów. Praca z grupą powoduje, iż poziom motywacji grupy wspiera motywację jej członków i ich aktywność, wspólny sukces i wynik działania dodatkowo mobilizuje do określania coraz trudniejszych celów i rozwoju.

Program realizowany w klubie powinien zakładać eliminację najważniejszych barier w integracji społeczno-zawodowej osób długotrwale pozostających bez pracy, o niskich i zdezaktualizowanych kwalifikacjach, zagrożonych wykluczeniem zawodowym i społecznym.

---

1. Andrzej Trzeciecki – Kluby Integracji Społecznej -organizacja-kontakty wzorcowe przykłady „Służba Pracownicza” nr 6/2005, s. 25

2. Zatrudnienie socjalne. Dobre praktyki Klubów Integracji Społecznej., MPIPS, Warszawa 2005 rok.

Są to bariery:

- a) psychologiczne rozumiane jako nieznanomość swoich mocnych i słabych stron, brak wiary w swoje możliwości, niskie poczucie wartości, niska samoocena, niezaradność życiowa, nieumiejętność rozwiązywania problemów, prawidłowego wyrażania emocji, zdefiniowania swojej roli w życiu i społeczeństwie, niska kultura osobista, lęk przed światem, nauką i szkoleniem się.
- b) kwalifikacyjne przejawiają się brakiem konkretnego wykształcenia i bierność zawodowa spowodowana opisanymi ww. barierami psychologicznymi oraz zbyt długim okresem pozostawania bez pracy.
- c) społeczne to nieumiejętność współżycia i współdziałania oraz negatywne wzorce społeczne wyniesione z domu i środowiska, w którym żyją, pozostawanie w grupie nieuznawanej społecznie i z góry ocenianej jako mniej wartościowa i nieprzydatna zawodowo i społecznie.
- d) instytucjonalne to brak wsparcia ze strony instytucji do niego powołanych, spowodowany złą polityką instytucjonalną ukierunkowaną na pomoc doraźną (wypłata zasiłków i pomoc rzeczowa nie zaś kompleksowe działania zmierzające do zmiany postawy), powodującą dalszą patologię w postaci utrwalania postawy roszczeniowej.

Wykonanie misji klubu polega na zrealizowaniu szeregu zadań w sposób kompatybilny z potrzebami indywidualnych uczestników zajęć w określonym odcinku czasu.

Efektami działań prowadzonych KIS powinno być:

- a) usamodzielnienie osób dotkniętych dysfunkcjami, zagrożonych lub podlegających wykluczeniu społecznemu przez edukację zawodową i społeczną, w sposób maksymalnie trwały,
- b) stworzenie lokalnie instytucjonalnych mechanizmów, umożliwiających zatrudnienie i związaną z tym readaptację zawodową i integrację społeczną dla tych osób, które pozytywnie ukończą zajęcia.

Działalność KIS-u powinna więc opierać się na realizacji trzech podstawowych zadań, takich jak:

- a) reintegracja zawodowa, czyli odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy, w tym uczestnictwo w lokalnych programach rynku pracy takich jak prace społecznie użyteczne lub roboty publiczne
- b) reintegracja społeczna, czyli odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu,
- c) umożliwienie zatrudnienia wspieranego, czyli udzielenie pomocy osobie uczestniczącej w zajęciach w podjęciu pracy na podstawie stosunku pracy lub w podjęciu działalności gospodarczej, w tym założenia lub przystąpienia do spółdzielni socjalnej

1. Uczestnictwo w Klubie Integracji Społecznej

Kto może być uczestnikiem KIS określa art.1 ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Zgodnie z tym przepisem, mogą to być osoby, które podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. W szczególności mogą to być :

- a) bezdomni realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności,
- b) uzależnieni od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia

- c) odwykowego,
- d) uzależnieni od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej,
- e) chorzy psychicznie,
- f) długotrwale bezrobotni,
- g) zwalniani z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem,
- h) uchodźcy realizujący indywidualny program integracji,
- i) osoby niepełnosprawne.

Dzięki tak sformułowanemu zapisowi katalog grup kwalifikujących się do uczestnictwa w KIS nie jest enumeratywny i może zostać rozszerzony także o inne osoby, w zależności od potrzeb, wynikających z rozeznania danego środowiska lokalnego. Daje to możliwość zakwalifikowania do uczestnictwa w zajęciach KIS, także innych osób, wymagających wsparcia w procesie reintegracji społeczno-zawodowej.

Nie mogą być uczestnikami klubu jedynie osoby, które mają prawo do:

- a) zasiłku dla bezrobotnych;
- b) zasiłku przedemerytalnego;
- c) świadczenia przedemerytalnego;
- d) renty strukturalnej;
- e) renty z tytułu niezdolności do pracy;
- f) emerytury;
- g) nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Ustawa określa także, że udział w zajęciach prowadzonych przez klub jest dobrowolny, a okres uczestnictwa w KIS-ie powinien być ustalany indywidualnie z każdym z uczestników.³ Jednak warunkiem koniecznym uczestnictwa w klubie integracji społecznej jest zawarcie kontraktu socjalnego, realizowanego na podstawie ustawy o pomocy społecznej.

Przepis wiążący uczestnictwo w KIS z kontraktem socjalnym, ma na celu zintegrować pomoc klubu z działaniami ośrodka pomocy społecznej, czyniąc ją bardziej kompleksową i ukierunkowaną. Fakt zawarcia kontraktu socjalnego mia za zadanie zdyscyplinować osobę skierowaną do KIS, do aktywnego uczestnictwa w zajęciach klubu. Powiązanie to jest bardzo potrzebnym i skutecznym instrumentem w realizacji działań z zakresu reintegracji społeczno-zawodowej, szczególnie dla klubów prowadzonych przez ośrodek pomocy społecznej. Niesie jednak zagrożenie, w przypadku KIS-ów prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Taki zapis de facto uzależnia istnienie tak funkcjonującego Klubu Integracji Społecznej od ośrodka pomocy społecznej. Realizacja wszelkich działań przez te jednostki musi uzgadniania z lokalnym samorządem terytorialnym. Ma to ogromne znaczenie w sytuacji, gdy organizacje pozarządowe prowadzące kluby nie są już skazane na uzyskiwanie środków na prowadzenie działań z zakresu reintegracji społeczno-zawodowej od władz lokalnych, ale mogą pozyskiwać środki europejskie. Powiązanie to może być sporym utrudnieniem, szczególnie dla organizacji pozarządowych prowadzących KIS-y w małych miejscowościach lub gminach wiejskich, gdzie świadomość potrzeby podejmowania aktywnych form zapobiegania wykluczeniu społecznemu nie jest jeszcze wszędzie, nawet wśród pracowników socjalnych, wysoka. Nie wszędzie istnieje zrozumienie, że istnieje potrzeba zmian systemu pracy w ośrodku pomocy społecznej. Pracownicy służb społecznych przyzwyczajeni latami tylko do rozdawnictwa pieniędzy i wypełniania druków, czy formularzy nie potrafią nieraz zrozumieć, że pozostawienie osób należących do grup szczególnego ryzyka samym sobie, przyczyni się do ich dalszej marginalizacji co w efekcie może doprowadzić do społecznego wykluczenia. Zdarza się, że funkcjonowanie KIS-u oznacza dla nich jedynie dodatkową pracę w postaci wypełniania ankiet, zawierania kontraktów socjalnych,

---

3. Art. 18 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.).

czy monitorowania uczestnictwa w zajęciach z zakresu reintegracji społeczno-zawodowej. Niektórzy z nich nie widzą sensu i potrzeby takich działań, a wręcz nieraz zniechęcają potencjalnych Klubowiczów do uczestnictwa w zajęciach KIS.

Przepis ten ma także swoją drugą pozytywną stronę, w stosunku do klubów integracji społecznych prowadzonych przez ngo. Konieczność zawierania kontraktów przez pracowników socjalnych, jako warunek uczestnictwa w KIS powoduje, że kluby te nie pozostają poza wszelką kontrolą, a realizowany przez nich program reintegracji społeczno-zawodowej, choć częściowo musi być uzgadniany z ośrodkami pomocy społecznej, które w dużej części mają wykwalifikowaną i bardzo kompetentną kadre.

2. Modele organizacyjne Klubów Integracji Społecznej

Wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym, pojawiła się w polskim systemie prawnym podstawa prawna do tworzenia klubów integracji społecznej. Zgodnie z przepisem artykułu 18 tej ustawy podmiotami mogącymi tworzącymi kluby mogą być: gmina i organizacja pozarządowa, w rozumieniu przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie prowadzące reintegrację zawodową i społeczną dla osób którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym wskazuje więc dwa podstawowe sposoby tworzenia KIS-ów:

1. Samorządowy w którym podmiotem prowadzącym KIS będzie gmina, a klub będzie jej jednostką organizacyjną lub KIS będzie utworzony przez jednostkę organizacyjną gminy typu ośrodek pomocy społecznej i nie będzie samoistnym bytem prawnym.
2. Pozarządowy, gdzie instytucją tworzącą i prowadzącą klub będzie organizacja pozarządowa.

Można wskazać także uzupełniająco dwa dodatkowe sposoby zakładania klubu tj. sposób oparty na współpartnerstwie kilku podmiotów, a także polegający na przekształceniu już istniejących podmiotów takich jak: Gminne Centrum Informacji Klub Pracy.

1) Klub Integracji Społecznej prowadzony przez lokalny samorząd terytorialny.

Podstawą utworzenia przez gminę Klubu Integracji Społecznej, oprócz wskazanego powyżej art. 18 ustawy o zatrudnieniu socjalnym jest art. 9 ust 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym stanowiący, iż w celu wykonywania zadań gmina może tworzyć jednostki organizacyjne, a także zawierać umowy z innymi podmiotami, w tym z organizacjami pozarządowymi. Zgodnie z tym artykułem KIS prowadzony przez gminę, może zostać powołany jako gminna jednostka organizacyjna. Musi być jednak zachowana procedura powołania takiej jednostki. Powołanie klubu w takim trybie jest porównywalne z utworzeniem szkoły, biblioteki czy też ośrodka pomocy społecznej. Powołanie jednostki następuje uchwałą Rady Gminy o powołaniu nowej jednostki organizacyjnej gminy z określeniem jej osobowości prawnej, zadań i kompetencji oraz własnym budżetem.

Ze względu na specyfikę prowadzonej działalności przez klub, przepisy ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz skomplikowany charakter powoływania wyodrębnionych jednostek organizacyjnych gminy, wydaje się jednak, że tworząc samorządowy klub integracji społecznej, lepszym rozwiązaniem jest prowadzenie klubu przez istniejącą już jednostkę organizacyjną gminy, zajmującą się pomocą społeczną.

Ośrodek Pomocy Społecznej może prowadzić KIS jako wyodrębnioną część np. Działu Pomocy Środowiskowej, co może być uzasadnione zakresem obowiązków i kwalifikacjami

pracowników zatrudnionych w tym dziale lub utworzyć nową komórkę organizacyjną o nazwie Klub Integracji Społecznej. Takie rozwiązanie wydaje się najlepsze, ze względu na obowiązujące przepisy prawa, które nie wymagają wyodrębnienia KIS-u od organu prowadzącego, nie musi mieć także nadanego statusu, jak w przypadku tworzonych wyodrębnionych jednostek organizacyjnych gminy.

Podstawą utworzenie i prowadzenia klubu przez OPS jest art 15 pkt 6 ustawy o pomocy społecznej mówiący, że pomoc społeczna polega w szczególności na rozwijaniu nowych form pomocy i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. Dlatego też pierwszym krokiem przy tworzeniu klubu w ramach struktur ośrodka powinno być uzupełnienie (oczywiście jeżeli jest taka potrzeba) statutu OPS uchwałą Rady Miejskiej wprowadzającą nowe zadanie dla OPS-u. Następnie powinno nastąpić uzupełnienie zapisu regulaminu organizacyjnego poprzez zmianę struktury organizacyjnej OPS, a na podstawie tak zmienionego regulaminu organizacyjnego powinien zostać wyznaczony koordynator i zaangażowanie kadry klubu oraz zatwierdzony regulamin organizacyjny, a także wydzielona w budżecie pozycja dotyczącej kwoty na działalność KIS.

Tak ukształtowana struktura organizacyjna Klubu Integracji Społecznej powoduje że klub nie jest wyodrębniony organizacyjnie od prowadzącej instytucji, czyli Ośrodka Pomocy Społecznej, nie posiada osobowości prawnej, nie ma nadanego statusu. Funkcjonuje na podstawie regulaminu organizacyjnego nadanego zarządzeniem Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej a zarządza nim powołany przez Kierownika Koordynator Klubu.

2) Klub Integracji Społecznej prowadzony przez organizację pozarządową.

Instytucją tworzącą Klub Integracji Społecznej może być także organizacja pozarządowa zajmująca się statutowo reintegracją społeczną i zawodową osób, wymienionych w art. 1 ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Prowadzenie KIS-u będzie oznaczało prowadzenie jednej z form działalności statutowej organizacji.

Podobnie jak w przypadku ośrodka pomocy społecznej, tworzenie klubu przez ngo powinno następować etapowo. Pierwszym krokiem będzie uchwała o powołaniu nowej struktury organizacyjnej. W zależności od zapisów w statucie poszczególnych organizacji będzie to uchwała Walnego Zebrania (Zgromadzenia Ogólnego) Członków organizacji lub Uchwała Zarządu. Jeśli będzie wymagana zmiana zapisu w statucie to kolejnym krokiem będzie zgłoszenie zatwierdzonych zmian do Krajowego Rejestru Sądowego. Następnie nastąpić powinno określenie zasad funkcjonowania i wskazanie osób odpowiedzialnych za działanie klubu, w tym Koordynatora lub Kierownika Klubu.

3) KIS utworzony na zasadzie współpartnerstwa kilku podmiotów lub w wyniku przekształcenia funkcjonującej instytucji.

W tym trybie Klub utworzony jest przez kilka podmiotów, działających w sferze reintegracji społeczno-zawodowej. Podmioty te powinny zawrzeć porozumienie lub umowę partnerską dotyczącą utworzenia i prowadzenia KIS-u. W umowie powinny przejrzysto określić podział ról między partnerami oraz wskazać lidera partnerstwa, który będzie występował w imieniu całego Klubu, reprezentował go na zewnątrz, w szczególności w kontaktach z lokalnymi władzami, czy z Powiatowym Urzędem Pracy.

Klub Integracji Społecznej może również zostać powołany także na bazie już istniejącego podmiotu prowadzonego przez gminę lub organizację pozarządową. Ten tryb utworzenia KIS-u wymaga sporządzenia planu przekształcenia dotychczasowej działalności podmiotu, ale także formuły prawnego-organizacyjnej.

4) Partnerstwo w działaniach KIS-u.

Bez względu na podmiot prowadzący Klub Integracji Społecznej powinien, a nawet wielu przypadkach musi współpracować z lokalnymi instytucjami i organizacjami w zakresie swojej działalności ustawowej. Głównymi partnerami KIS w działalności na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją społeczną są Ośrodek Pomocy Społecznej (w sytuacji gdy sam nie jest organem prowadzącym Klub) oraz Powiatowy Urząd Pracy:

1. OPS można by nawet nazwać partnerem ustawowym Klubu, gdyż zgodnie z art. 18 ust. 4 ustawy o zatrudnieniu socjalnym warunkiem uczestnictwa w klubie integracji społecznej jest realizacja kontraktu socjalnego, zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej. Poza tym jest też oczywiście najlepszym miejscem, aby poprzez pracowników socjalnych, rekrutować uczestników KIS. Pracownicy socjalni ponadto przeprowadzają wywiady środowiskowe u osób wyrażających zainteresowanie skierowaniem do Klubu.
2. PUP powinien informować osoby zarejestrowane jako bezrobotne o możliwości realizacji przez nie programu reintegracji społeczno-zawodowej. Ponadto może wspierać Klub, w realizacji programów aktywnej integracji, swoją doświadczoną kadram, w szczególności współpracą z KIS doradców zawodowych i pośredników pracy. Może także informować o posiadanych ofertach pracy, a także organizować i finansować miejsca pracy tymczasowej dla uczestników Klubu w formie robót publicznych, prac interwencyjnych, staży, zatrudnienia wspieranego, przygotowania zawodowego dorosłych oraz prac społecznie użytecznych.

Bez tych instytucji wydaje się niemożliwe prawidłowe funkcjonowanie żadnego Klubu Integracji Społecznej. Poza nimi KIS powinien także współpracować z Poradnią Leczenia Uzależnień, w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej osób uzależnionych od alkoholu, a także osób uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających. Może także współpracować z Centrum Integracji Społecznej, organizacjami pozarządowymi, czy placówkami oświatowymi dla dorosłych w zakresie realizacji programów reintegracji społecznej i zawodowej, w tym organizacji szkoleń i warsztatów.

Dlatego też wydaje się, na podstawie aktualnie obowiązujących aktów prawnych, najlepszym rozwiązaniem organizacyjnym jest powołanie Klubu Integracji Społecznej w strukturze Ośrodka Pomocy Społecznej. Przede wszystkim upraszcza to pozyskiwanie środków na jego działalność (łatwiejszy dostęp do środków pochodzących z gminy), minimalizuje koszty organizacyjne powstania i funkcjonowania KIS-u. Jednakże decydujące znaczenie będzie miała postawa kadry OPS-u, jej świadomości potrzeby zmian sposobu pracy w ośrodku pomocy społecznej, a także zmiany podejścia do pracy socjalnej i ogólnie polityki społecznej. Czy pracownicy socjalni będą chcieli i potrafili, poprzez działalność KIS-u, realizować aktywne formy zapobiegania wykluczeniu społecznemu, czy funkcjonowanie klubu będzie dla nich tylko kolejnym dodatkowym obowiązkiem.

3. Klub organizatorem zatrudnienie tymczasowe dla uczestników i absolwentów KIS.

Podstawowym obowiązkiem działalności klubu jest prowadzenie na zasadzie współpracy z powiatowymi urzędami pracy, programów zatrudnienia tymczasowego. Elementami tych programów może być organizacja:

- a) robót publicznych,
- b) prac społecznie użytecznych

- c) staży,
- d) zatrudnienia wspieranego,
- e) przygotowanie zawodowe dorosłych.

1) Roboty publiczne.

Podstawą prawną do organizacji robót publicznych są przepisy art. 2 ust.1 pkt 32 i art. 57 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁴ oraz Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 stycznia 2009r. w sprawie organizowania prac interwencyjnych i robót publicznych oraz jednorazowej refundacji kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne⁵. Określają one roboty publiczne jako zatrudnienie bezrobotnego w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy, przy wykonywaniu prac organizowanych przez gminy, organizacje pozarządowe, statutowo zajmujące się problematyką: ochrony środowiska, kultury, oświaty, kultury fizycznej i turystyki, opieki zdrowotnej, bezrobocia oraz pomocy społecznej, a także spółki wodne i ich związki, jeżeli prace te są finansowane lub dofinansowane ze środków samorządu terytorialnego, budżetu państwa, funduszy celowych, organizacji pozarządowych, spółek wodnych i ich związków.

Organizator robót publicznych składa wniosek o organizowanie robót publicznych do powiatowego urzędu pracy właściwego ze względu na miejsce wykonywania tych robót. Starosta, w imieniu którego działa Dyrektor PUP zawiera umowę z organizatorem robót publicznych, która w szczególności określa prawa i obowiązki stron oraz wysokość i tryb przekazywania refundacji. Natomiast organizator zawiera umowę o pracę z osobą skierowaną do robót publicznych. Pracodawca – organizator robót publicznych otrzymuje w okresie trwania robót publicznych zwrot kosztów poniesionych na wynagrodzenia, nagrody oraz składki na ubezpieczenie społeczne skierowanych osób bezrobotnych, w wysokości nieprzekraczającej kwoty 50 % przeciętnego wynagrodzenia obowiązującego w ostatnim dniu zatrudnienia każdego rozliczanego miesiąca i składek na ubezpieczenia społeczne od refundowanego wynagrodzenia. Okres i kwota refundacji są uzależnione od czasu trwania robót publicznych, a kwota refundacji podlega negocjacji. Organizator robót może nie być jednocześnie zatrudniającym bezrobotnego, tylko wskazać pracodawcę, u którego będą wykonywane roboty publiczne.

2) Prace społecznie użyteczne.

Prace społecznie użyteczne to prace wykonywane przez bezrobotnych bez prawa do zasiłku na skutek skierowania przez Starostę, organizowane przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej.

Do prac społecznie użytecznych, wykonywanych na terenie gminy, w której bezrobotny zamieszkuje lub przebywa, mogą zostać skierowane osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej, uczestniczące w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielniania, lokalnym programie pomocy społecznej lub indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego, jeżeli podjęły uczestnictwo w tych formach w wyniku skierowania powiatowego urzędu pracy, na podstawie art. 50 ust. 2.

Wymiar czasu pracy wynosi do 10 godzin w tygodniu. Wysokość świadczenia: za każdą godzinę wykonywania prac społecznie użytecznych wynosi 6,61 zł. Świadczenie podlega waloryzacji na zasadach określonych w art.72 ust. 6. Świadczenie nie przysługuje za okres nie wykonywania pracy, w tym za okres udokumentowanej niezdolności do pracy.

Organizację prac społecznie użytecznych regulują przepisy art. 2 ust. 1 pkt 23, art. 73a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁶

4. Tekst jedn. Dz. U. z 2008r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm.

5. Dz. U. z 2009r. Nr 5, poz. 25.

6. Tekst jednolity Dz. U. z 2008r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm..

oraz Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 25 października 2005r. w sprawie trybu organizowania prac społecznie użytecznych.⁷

3) Zatrudnienie wspierane.

Po zakończeniu uczestnictwa w zajęciach w Centrum, a w uzasadnionych przypadkach także przed jego zakończeniem, jednak nie wcześniej niż po 6 miesiącach uczestnictwa w nich, na wniosek kierownika Centrum, pracownika socjalnego i uczestnika, a w przypadku uczestnictwa w klubie integracji społecznej - na wniosek pracownika socjalnego, powiatowy urząd pracy może skierować uczestnika do pracy u pracodawcy lub Centrum Integracji Społecznej.⁸

Skierowanie do pracy w ramach zatrudnienia wspieranego, odbywa się na podstawie umowy zawartej między starostą właściwym dla siedziby Centrum, a pracodawcą, w której pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia skierowanego uczestnika przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy, a starosta do refundowania pracodawcy części wypłaconego tej osobie wynagrodzenia przez okres pierwszych 12 miesięcy, w wysokości nieprzekraczającej:

- a) 100 % zasiłku dla bezrobotnych wraz ze składką na ubezpieczenia społeczne, w pierwszych 3 miesiącach;
- b) 80 % zasiłku dla bezrobotnych wraz ze składką na ubezpieczenia społeczne, w 3 kolejnych miesiącach;
- c) 60 % zasiłku dla bezrobotnych wraz ze składką na ubezpieczenia społeczne, w następnych 6 miesiącach.

4) Przygotowanie zawodowe dorosłych.

Jest to instrument aktywizacji w formie praktycznej nauki zawodu dorosłych lub przyuczenia do pracy dorosłych, realizowany, na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki społecznej 7 kwietnia 2009 r. w sprawie przygotowania zawodowego dorosłych,⁹ bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą, według programu obejmującego nabywanie umiejętności praktycznych i wiedzy teoretycznej, zakończonego egzaminem. Celem przygotowania zawodowego dorosłych jest m.in. zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym oraz umożliwienie uzupełnienia kwalifikacji i umiejętności odpowiadających potrzebom pracodawców.

Starosta kieruje osobę uprawnioną do odbycia przygotowania zawodowego dorosłych u pracodawcy na jej wniosek składany we właściwym ze względu na miejsce zamieszkania powiatowym urzędzie pracy, po pozytywnym zaopiniowaniu przez specjalistę do spraw rozwoju zawodowego lub na wniosek specjalisty do spraw rozwoju zawodowego. Przygotowanie zawodowe dorosłych jest realizowane na podstawie umowy w sprawie realizacji przygotowania zawodowego dorosłych zawieranej między starostą a pracodawcą lub między starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową, wpisaną do rejestru prowadzonego przez wojewódzki urząd pracy.

Przygotowanie zawodowe dorosłych jest realizowane według programu ukierunkowanego na nabywanie umiejętności praktycznych oraz zdobywanie wiedzy teoretycznej, niezbędnych do wykonywania zadań zawodowych, przygotowanego przez pracodawcę lub instytucję szkoleniową we współpracy z pracodawcą.

Formy przygotowania zawodowego dorosłych to praktyczna nauka zawodu dorosłych umożliwiająca uzyskanie tytułu zawodowego lub tytułu czeladnika oraz przyuczenie do pracy dorosłych, umożliwiające uzyskanie wybranych kwalifikacji zawodowych lub umiejętności potwierdzonych zaświadczeniem.

Wymiar czasu odbywania przygotowania zawodowego dorosłych nie może przekraczać 8 godzin zegarowych dziennie i 40 godzin zegarowych tygodniowo. Nabywanie umiejętności

7. Dz. U. z 2005 roku, Nr 210, poz. 1745.

8. Art. 16 ustawy o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003r. (Dz. U. z 2003r., Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.).

9. Dz. U. z 2009 roku, Nr.61, poz.502.

praktycznych obejmuje co najmniej 80 % czasu odbywania przygotowania zawodowego dorosłych i jest realizowane u pracodawcy. Uczestnikowi przygotowania zawodowego dorosłych przysługuje stypendium w wysokości do 100% zasiłku, a dla bezrobotnych posiadających wykształcenie gimnazjalne lub niższe, bez kwalifikacji zawodowych oraz powyżej 50 roku życia – do 120 % kwoty zasiłku. Warunkiem przyznania pełniej kwoty stypendium jest miesięczny wymiar godzin przygotowania zawodowego dorosłych. Liczba godzin przygotowania zawodowego dorosłych powinna wynosić nie mniej niż 150 godzin miesięcznie. W przypadku niższego miesięcznego wymiaru godzin wysokość stypendium ustala się proporcjonalnie.

5) Staż

Pracodawca - Organizator składa wniosek o zawarcie umowy o zorganizowanie stażu do wybranego powiatowego urzędu pracy. Staż odbywa się na podstawie umowy zawartej pomiędzy Starostą w imieniu, którego działa Dyrektor PUP a Organizatorem stażu, według programu określonego w umowie. Umowa w szczególności określa prawa i obowiązki stron.

Podczas stażu bezrobotny nabywa umiejętności praktyczne do wykonywania pracy przez wykonywanie zadań w miejscu pracy, bez nawiązania stosunku pracy z Organizatorem stażu.

Bezrobotny nie może odbywać ponownie stażu u tego samego organizatora na tym samym stanowisku pracy, na którym wcześniej odbywał staż, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy lub przygotowanie zawodowe dorosłych. Za okres odbywania stażu bezrobotnemu przysługuje stypendium w wysokości 120 % zasiłku dla bezrobotnych, od 01.01.2010 r. jest to 860,40 zł

Sposób organizacji stażu określają art. 2 ust. 1 pkt 34 oraz art. 53 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, a także Rozporządzenie ministra pracy i polityki społecznej z dnia 20 sierpnia 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych.¹⁰

4. Sposoby i źródła finansowania Klubów Integracji Społecznej

W sytuacji gdy organem prowadzącym KIS jest samorząd terytorialny, preliminarz finansowania klubu powinien zostać ujęty w planie finansowym jednostki prowadzącej i na tej podstawie uchwalony budżet klubu przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego.

Natomiast w sytuacji klubu prowadzonego przez organizację pozarządową oraz gdy samorząd terytorialny nie zapewnił w pełni środków na realizację programu reintegracji -społeczno zawodowej (a niestety tak jest w większości przypadków) klub musi poszukiwać na swoją działalność zewnętrznych źródeł finansowania. Mogą to być zarówno źródła krajowe oraz europejskie.

Podstawową formą przekazywania organizacjom pozarządowym przez organy administracji publicznej (Gminę, ROPS, WPS Urzędów Wojewódzkich) środków publicznych na jest konkurs. Wymóg jego przeprowadzenia zawierają zarówno ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jak i ustawa o pomocy społecznej. Realizacja zadań z zakresu ustawy o pomocy społecznej może być zlecona przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego i wojewodów, także jednostkom samorządu lokalnego (m.in. klubom prowadzonym przez gminę lub ops).

Środki na działalność klubów mogą pochodzić z różnych źródeł, w tym m.in.: programów rządowych i resortowych, takich jak:

1. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich¹¹ jest rządowym programem wieloletnim, przyjętym w drodze uchwały Rady Ministrów i powierzonym do realizacji ministrowi właściwemu do spraw

10. Dz. U. z 2009 roku, Nr 142, poz.1160.

11. Program operacyjny Fundusz inicjatyw obywatelskich na lata 2009-2013 – załącznik do uchwały Rady Ministrów nr 238/2008 z dnia 4 listopada 2008 roku.

zabezpieczenia społecznego (obecnie jest to minister pracy i polityki społecznej). Podstawowym celem FIO jest finansowe wsparcie inicjatyw obywatelskich z udziałem organizacji pozarządowych, podejmowanych na rzecz:

- a) wspierania działań inicjowanych przez organizacje pozarządowe w zakresie realizacji zadań publicznych, o których mowa w art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- b) wspierania rozwoju współpracy pomiędzy sektorem pozarządowym i publicznym,
- c) wspierania działań organizacji pozarządowych umożliwiających im korzystanie ze środków Unii Europejskiej,
- d) wspierania działań o charakterze interdyscyplinarnym w zakresie inicjatyw obywatelskich, wymagających, z obiektywnych powodów, zintegrowanej, w oparciu o kryterium sektorowo-branżowe lub terytorialne, określonej formuły aktywności organizacji pozarządowych,
- e) promocji dobrych praktyk, modelowych rozwiązań w zakresie funkcjonowania zasady pomocniczości, standardów współpracy, kształtowania demokratycznego ładu społecznego.

FIO jest programem dotacyjnym adresowanym do organizacji nienastawionych na zysk, który powstał w celu pobudzenia oraz wzmocnienia inicjatyw obywatelskich z udziałem sektora organizacji pozarządowych. Jego funkcjonowanie ma charakter komplementarny w stosunku do już istniejących rozwiązań i praktyk w tym zakresie. Podstawą Programu jest stworzenie idei wzmocnienia sektora obywatelskiego w Polsce, która realizowana jest przez Rząd za pomocą instrumentów prawnych, instytucjonalnych i infrastrukturalnych i finansowych.

2. Program Ministerstwa Pracy i polityki Społecznej „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu”.

Koncepcja tego programu zmierza do zintensyfikowania w kraju działań wykorzystujących instrumentarium dwóch ustaw a mianowicie: ustawy z 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym, ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz szerszego wykorzystania wprowadzonego od 1 listopada 2005 roku instrumentu aktywizacji osób bezrobotnych, którym są programy prac społecznie użytecznych.

Jednym z celów Programu jest wskazanie i promowanie dobrych wzorców współpracy różnych partnerów instytucjonalnych, w tym centrów integracji społecznej, ośrodków pomocy społecznej, oraz urzędów pracy na obszarze powiatu a nawet całego województwa, działających na rzecz likwidacji czynników uznanych jako te, które w zdecydowany sposób determinują aktualną trudną sytuację grup najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne.¹²

Realizacja poszczególnych komponentów Programu ma pozwolić na szybsze wydostawanie się osób, bądź rodzin z kręgu ubóstwa stwarzając im szanse aktywnego włączenia się w przełamywanie podstawowych barier w powrocie na rynek pracy i pełnieniu ról społecznych.

Realizatorami programu mogą być:

- a) samorzady gmin i powiatów oraz regionalne ośrodki polityki społecznej i wojewódzkie urzędy pracy,
- b) organizacje pozarządowe, posiadające doświadczenie w działalności na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu,
- c) centra i kluby integracji społecznej, świadcząc usługi wobec grup szczególnego ryzyka na rynku pracy.

Program zakłada uzyskanie następujących celów:

- a) mobilizację samorządów gminnych do tworzenia partnerstw na rzecz organizowania centrów i klubów integracji społecznej, szczególnie na obszarach wiejskich

---

12. Program „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu” MPiPS Warszawa 2006.

- b) wzmocnienie roli i funkcji centrów integracji społecznej, poprzez przeprowadzenie przez nie kampanii edukacyjno - szkoleniowej dla przyszłych kadr nowopowstających centrów i klubów,
- c) promowanie dobrych praktyk, szczególnie w zakresie zawiązywania partnerstw pomiędzy instytucjami administracji samorządowej oraz organizacjami obywatelskimi.

W 2010 r. kontynuowane są działania wspierające najefektywniejsze lokalne projekty, jakie zainicjują samorządy gmin, oraz organizacje pozarządowe we współpracy z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej i publicznych służb zatrudnienia.

Cele, którym wsparcie ze strony Ministra Pracy i Polityki Społecznej ma służyć to:

- a) wzmocnienie lokalnej współpracy pomiędzy instytucjami rynku pracy i pomocy społecznej z wykorzystaniem instytucji świadczących usługi reintegracji społecznej i zawodowej. Realizacja celu odbywa się w formule konkursowej, przy pomocy której wybrane zostaną najefektywniejsze projekty samorządów gminnych lub organizacji pozarządowych, w konkursie pt: „Podmiot zatrudnienia socjalnego partnerem ośrodka pomocy społecznej i powiatowego urzędu pracy w realizacji kontraktów socjalnych
- b) wykorzystanie programów prac społecznie użytecznych i robót publicznych dla poprawy gminnych zasobów mieszkaniowych, w tym przeznaczonych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Formułą realizacyjną będzie także konkurs Ministra Pracy i Polityki Społecznej pt: „Gminne programy aktywizacji społeczno – zawodowej na rzecz budownictwa socjalnego”.¹³

Jednak najlepszym źródłem na pozyskanie środków na działalność Klubów Integracji Społecznej są środki europejskie, a najważniejsze z nich to:

1. Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL).

Działania realizowane w ramach PO KL (10 priorytetów) koncentrują się na obszarach dotyczących m.in.: zatrudnienia, edukacji, integracji społecznej, ułatwienia w dostosowaniu się pracowników i przedsiębiorstw do zmian zachodzących w gospodarce, a także zagadnieniach związanych z rozwojem zasobów ludzkich na terenach wiejskich, budowy sprawnej i skutecznej administracji publicznej wszystkich szczebli oraz promocji zdrowia. Spośród priorytetów programu środki na reintegrację społeczno-zawodową można pozyskiwać z dwóch z nich. Są to:

- a) Priorytet VII Promocja integracji społecznej, tym:
  - Poddziałanie 7.1.1 i 7.1.2 Rozwój form aktywnej integracji oraz upowszechnianie aktywnej integracji i pracy socjalnej (projekty systemowe dla OPS i PCPR)
  - Poddziałanie 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
  - Poddziałanie 7.2.2. Wsparcie ekonomii społecznej
  - Działanie 7.3 Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji
- b) Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich

W ramach Priorytetu VII mogą być podejmowane działania zmierzające do ułatwienia dostępu do rynku pracy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz rozwijania instytucji ekonomii społecznej, jako skutecznej formy integracji społeczno –zawodowej. Ważnym elementem wsparcia jest eliminowanie różnego rodzaju barier (organizacyjnych, prawnych czy psychologicznych) na jakie napotykają osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Wobec tych osób można stosować działania, mające na celu przywrócenie osób wykluczonych na rynek pracy oraz ich integrację ze społeczeństwem, poprzez przywrócenie zdolności lub możliwości zatrudnienia, uzyskanie wsparcia dochodowego oraz wyeliminowanie przeszkód napotykanym

13. Harmonogram programu „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu” na 2010 r., Warszawa styczeń 2010 rok

przez osoby i rodziny w procesie dostępu do praw i usług społecznych, a przez to wspierających ich powrót do zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. Istotne jest również tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi adaptacyjnych form zatrudnienia, w tym w sektorze ekonomii społecznej, która łącząc cele społeczne z ekonomicznymi stanowi skuteczny instrument aktywizacji osób doświadczających trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy. Wsparcie w ramach Priorytetu przeznaczone jest nie tylko dla podmiotów ekonomii społecznej, ale również dla instytucji powołanych do jej wspierania, które poprzez dostarczanie niezbędnej wiedzy i doświadczenia w zakresie zasad prowadzenia działalności gospodarczej, zarządzania zasobami ludzkimi czy stosowania przepisów prawnych, umożliwiają rozwój i funkcjonowanie gospodarki społecznej. Dodatkowym elementem wsparcia na rzecz mieszkańców obszarów wiejskich, będzie system małych grantów finansowych, za pomocą którego wspierane będą inicjatywy ukierunkowane na podnoszenie zdolności do zatrudnienia, zwiększenie mobilności i aktywności społecznej mieszkańców i rozwój lokalnych inicjatyw na obszarach wiejskich, w celu zmniejszenia różnicowań pomiędzy tymi obszarami a ośrodkami miejskimi.¹⁴

Natomiast w ramach Priorytetu VI można podejmować działania w ramach których zostanie położony duży nacisk na podnoszenie jakości usług świadczonych na rzecz osób bezrobotnych i biernych zawodowo, będących w wieku aktywności zawodowej, w tym zwłaszcza na wczesną identyfikację potrzeb klientów instytucji runku pracy oraz diagnozowanie możliwości ich rozwoju zawodowego, a także na zwiększenie dostępności usług pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego, które odgrywają kluczową rolę w początkowym okresie pozostawania bez zatrudnienia. Ważnym elementem wsparcia w ramach Priorytetu będzie również tworzenie warunków sprzyjających podnoszeniu zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, obejmujące m.in. działania na rzecz dalszego doskonalenia, bądź zmiany kwalifikacji zawodowych w formie szkoleń, kursów i praktyk oraz możliwości zdobycia doświadczeń zawodowych w miejscu pracy.¹⁵

W ramach PO KL najlepszym i najprostszym sposobem na pozyskanie środków finansowych na działalność Klubów Integracji Społecznej jest realizacja w ramach poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 projektów systemowych przez ośrodki pomocy społecznej (w sytuacji gdy klub jest częścią ośrodka) lub współpraca z ośrodkami w formie partnerstwa albo zlecenia zadania przy tych projektach.

Zasady pozyskiwania środków na działalność klubów w ramach działania 7.1 opisują „Wytyczne w zakresie współpracy ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie z Klubami Integracji Społecznej w ramach realizacji projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – Działanie 7.1.1 i 7.1.2.”¹⁶

W ramach realizacji projektów systemowych, gminy (Ośrodki Pomocy Społecznej) oraz powiat (Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie) zgodnie z dokumentem „Zasady przygotowania realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie”, mogą kierować swoich podopiecznych do uczestnictwa w zajęciach Klubu Integracji Społecznej. Udział w zajęciach Klubu Integracji Społecznej stanowi wydatek kwalifikowalny jako instrument aktywnej integracji w ramach kontraktów socjalnych (lub innych indywidualnych form) oraz programów aktywności lokalnej i programów integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Możliwe są cztery formy współpracy beneficjenta realizującego projekt systemowy z Klubem Integracji Społecznej:

- a) prowadzenie klubu przez beneficjenta jako jednostki własnej;
- b) realizacja projektu partnerskiego przez beneficjenta z jednostką lub organizacją prowadzącą klub (wówczas beneficjent z partnerem składają wspólnie wniosek o dofinansowanie);

---

14 Szczegółowy opis priorytetów programu operacyjnego kapitał ludzki 2007 – 2013, Warszawa 1 czerwca 2009 rok

15 Tamże.

16. Wytyczne opracował Departament Pomocy i Integracji Społecznej, MPiPS oraz Departament Zarządzania EFS, MRR Warszawa, listopad 2009 rok.

- c) zakup instrumentu aktywnej integracji w trybie przewidzianym dla przepisów o zamówieniach publicznych, a w przypadku zakupu poniżej 14,0 tys. euro zapytanie ofertowe;
- d) zlecenia realizacji zadania publicznego – prowadzenie zajęć w klubie – w trybie przepisów o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

W każdym przypadku skierowanie do uczestnictwa oznacza zgodnie z systemem realizacji PO KL, sfinansowanie kosztów pobytu uczestnictwa w uzgodnionej wysokości lub sfinansowanie kosztów funkcjonowania klubu w zakresie odpowiadającej uczestnictwu osób skierowanych.

2. Fundusz dla Organizacji Pozarządowych (FOP)

W ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) i Norweskiego Mechanizmu Finansowego został ustanowiony Fundusz dla Organizacji Pozarządowych (FOP), który przeznaczony jest na realizację przedsięwzięć, przyczyniających się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG, zwiększenia roli społeczeństwa obywatelskiego Polsce oraz zacieśniania współpracy pomiędzy Polską a Państwami-Darczyńcami. Obszar tematyczny dotyczący zadań mogących się wpisać w działania KIS-u obejmuje Komponent III: Równe szanse i integracja społeczna. Celem komponentu jest rozwiązywanie naglących problemów społecznych, które napotyka społeczność lokalna. Jednym z głównych zadań jest tu popieranie inicjatyw zwiększających udział społeczny i tworzenie równych szans dla najsłabszych lub dyskryminowanych grup społecznych.

3. PPWOW – Poakcesyjny Program Wspierania Obszarów Wiejskich

Program Aktywnej Integracji (jeden z trzech elementów PPWOW) finansowany z środków Banku Światowego. Finansowane były projekty skierowane do trzech grup beneficjentów: osób starszych, dzieci, rodzin. (prawdopodobnie zakończy swoją działalność w 2010 rok)

Kluby integracji społecznej mogą być także finansowane, choć w bardzo ograniczonym zakresie, z środków prywatnych pozyskanych z grantów prywatnych fundacji, darowizn, zbiórek publicznych, a w przypadku, gdy organem prowadzącym jest organizacja pożytku publicznego z mechanizmu 1%.

Paweł Wiśniewski